

برشهایی از کتاب «تاریخ مردم ایران در دوره قاجار».

زنان دربار قاجار؛ از مجلس روضه‌خوانی تا بساط بزم‌آرایی

۲۰ مرداد ۱۳۹۳ ساعت ۲۳:۰۰

چنان که معیرالممالک روایت کرده، برخی از این زنان هنرمند در نهایت «به عقد شاه درمی‌آمدند و پس از چندی مادر شاهزاده‌ای می‌شدند.» بعضی از آنان هم که مزدوج بودند، «شاه طلاقشان را می‌گرفت» و به عقد یکی از امرای دربار خود درمی‌آورد. این رسم در عصر ناصری هم رواج داشت و ناصرالدین‌شاه نیز نوازندگانی را که مقبول طبع او بودند به عقد خود درمی‌آورد.

در ص ۲۷۷ کتاب آمده است:

جدا از موسیقی «عمله‌طرب» و نوازندگان مرد، موسیقی دیگری نیز در مجالس بزم شاه توسط زنان نواخته می‌شد. نقش زنان در دربار شاه یکی این بود که مجالس روضه‌خوانی ترتیب دهند و دیگر برگزاری برخی مجالس بزم بود که شاه مسئولیتش را بر عهده آنان گذاشته بود. برای مثال گل‌بخت‌خانم ترکمانی و کوچک‌خانم تبریزی که هر دو از زنان حرم حضرت خاقان (فتحعلی شاه) بودند، هر یک مسئولیت دسته‌ای از زنان نوازنده و رامشگر را برعهده داشتند. در تاریخ عضدی از دو دسته زن یاد شده است که «عهده هر کدام به پنجاه نفر می‌رسید» و مجهز به «تمام اسباب طرب از تار و سه تار و کمانچه و سنتورزن و چینی‌زن و ضرب‌گیر و خواننده و رقص» بودند. هر یک از این دسته‌ها سردسته‌ای داشت که او را «استاد» می‌نامیدند. یکی از آنان استاد مینا بود و دیگری استاد زهره که هر دو به گفته عضدی، «در علم موسیقی بی‌نظیر بودند».

این دو نفر گرچه در حرم زندگی می‌کردند، در زمره زنان شاه نبودند اما شاه «مقرری و مواجب و همه اسباب تجمل به جهت آنان مقرر» کرده بود. دسته استاد مینا را به دست گل‌بخت‌خانم سپرده بودند و دسته استاد زهره را به دست کوچک‌خانم. این دو دسته همیشه با هم رقابت می‌کردند و چشم و هم‌چشمی آنان زبازد درباریان بود؛ چنان که وقتی در دربار میان دو نفر دشمنی برمی‌خاست، می‌گفتند: «مثل دسته استاد مینا و استاد زهره منازعه می‌نمایند.» جالب آنکه در نقاشی‌های بازمانده از دوره فتحعلی شاه و محمدشاه، برخی از این زنان را تصویر کرده‌اند.

چنان که معیرالممالک روایت کرده، برخی از این زنان هنرمند در نهایت «به عقد شاه درمی‌آمدند و پس از چندی مادر شاهزاده‌ای می‌شدند.» بعضی از آنان هم که مزدوج بودند، «شاه طلاقشان را می‌گرفت» و به عقد یکی از امرای دربار خود درمی‌آورد. این رسم در عصر ناصری هم رواج داشت و ناصرالدین‌شاه نیز نوازندگانی را که مقبول طبع او بودند به عقد خود درمی‌آورد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/20146/زنار-دربار-قاجار-مجلس-خوانه-روضه>